Vihreä kasvu
Mika Tuuliainen



Talousvaliokunta

**Lausunto Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston EuroHPC-asetuksen muuttamisesta**

Elinkeinoelämän keskusliitto EK (myöh. EK) kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston Euro-HPC-asetuksen muuttamisesta.

**Taustaa**

Euroopan komissio antoi 24.1.2024 ehdotuksen (COM(2024) 29 final) neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2021/1173 muuttamisesta. Ehdotuksen tavoitteena on, että EuroHPC-yhteisyritys voi nykyistä paremmin tarjota eurooppalaisten supertietokoneiden laskentakapasiteettia ja palveluita tekoälytutkimusta varten niin julkisille tutkimusorganisaatioille kuin yritykslle.

Yhteisyritys voisi tukea tekoälyalan tutkimus- ja innovaatioekosysteemin kehittämistä Euroopassa ns. tekoälytehtaiden avulla. Ehdotukseen sisältyy tekoälyn kehittämiseen tarkoitettujen supertietokoneiden hankinta ja käyttö sekä nykyisten supertietokoneiden suorituskyvyn parantaminen päivittämällä niiden tekoälyvalmiuksia.

Ehdotukseen sisältyy tekoälyyn painottuneiden suurteholaskentapalvelujen tarjonta tekoälyalan tutkimus- ja innovointiekosysteemille erityisesti yleiskäyttöisten tekoälymallien ja -järjestelmien laajamittaisessa koulutuksessa ja kehittämisessä sekä tekoälyn käyttäjäyhteisöjen tukeminen uusien tekoälysovellusten kehittämisessä. Ehdotuksella edistetään myös osaamispohjan kehittämistä koulutuksen avulla.

EuroHPC-yhteisyritys kattaa EU-rahoituksella 50 % uuden supertietokoneen hankinta- ja käyttökustannuksista, ja loput 50 % tulee kattaa kansallisella rahoituksella. Tämä voidaan toteuttaa myös usean maan konsortiona. Suomen rahoitusosuus uuden EuroHPC-supertietokoneen rahoituksesta on enintään 250 miljoonaa euroa, ja se katetaan valtion T&K-rahoituslain mukaisesta valtion T&K-rahoituksesta

**Tilannekuva tekoälyn yrityskäytöstä Suomessa**

EK:n jäsenyritykset näkevät tekoälyn ja koneoppimisen tärkeimpänä liiketoimintaa kehittävänä teknologiana lähivuosille (EK:n jäsenkysely, data ja teknologiat 11/2023). Vastanneista 77% korosti tekoälyn ja koneoppimisen omaavan suurimman potentiaalin liiketoiminnalle. Kaikkiaan vain noin 15 % yrityksistä hyödyntää tekoälyä/koneoppimista tällä hetkellä. Suurin estävä tekijä on osaamisen ja ymmärryksen puute tekoälyn mahdollisuuksista liiketoiminnassa.

EuroHPC-infrastruktuuri ei ole soveltunut optimaalisesti laajojen generatiivisen tekoälymallien kouluttamiseen. Esimerkiksi LUMIn kanssa on ollut jonotusongelmia, jotka ovat viivästyttäneet monikielisten, laajojen kielimalliemme koulutusta ja aiheuttaneet epävarmuutta kaupallisiin suunnitelmiin.
Tähän liittyen artikla 16 muutokset ovat tervetulleita, jossa todetaan mm. seuraavasti: ”Tekoälyn kehittämiseen tarkoitettuja supertietokoneita ja tekoälyvalmiuksilla päivitettyjä EuroHPC-supertietokoneita on käytettävä ensisijaisesti laajojen yleiskäyttöisten tekoälymallien ja uusien tekoälysovellusten kehittämiseen, testaukseen, arviointiin ja validointiin.”

**Keskeiset huomiot valtioneuvoston kantaan**

EK suhtautuu Euro-HPC-asetuksen muuttamiseen kannatettavana valtioneuvoston esityksen mukaisesti.

Kilpailukyvyn ja tuottavuuden näkökulmasta kiinnitämme erityistä huomiot palvelukerroksen rakentamiseen:

1. Korostamme 9 artiklan 6a kohdassa mainitun keskitetyn palvelupisteen perustamista isäntälaitokseen. Kyse ei ole pelkästään startup-yrityksistä, vaan laajemmin koko yrityskentästä. Supertietokoneen käyttösäännöt, asiakaspalvelu ja muu hallinto on optimoitava palvelemaan tutkimushankkeiden lisäksi kaupallisia hankkeita. Pelkkä investointi suurteholaskentaan ja tekoälytehtaisiin ei takaa kyvykkyyksien kehittymistä yrityskentässä, palvelukerros pitää olla kunnossa.

2. LUMIn paremman hyödynnettävyyden osalta on erityinen tarve kehittää kaupallistamismalli – miten kyvykkyyttä hyödynnetään paremmin, laajemmin ja vaikuttavammin (tutkimus ja yritykset) ja siihen liittyvät kehitysmallit.
   Palvelutoiminta ei voi tukeutua vain ulkopuolisiin palveluntarjoajiin tai kansallisiin innovaatiorahoittajiin.

3. Tekoälytehdas-ekosysteemimallin kehittäminen tarvitsee koordinaatiota. Keskeisten ministeriöiden (TEM, OKM) on varmistettava suurteholaskennan hyödyntämisen ja palvelukerroksen laadukas

implementointi sekä jaettava yhteinen tilannekuva suurteholaskennan ja tekoälytehtaiden käyttöasteista.

4. EK korostaa, että suurteholaskentaa pitäisi pystyä hyödyntämään tulevaisuudessa myös puolustus- ja turvallisuussovelluksien kehittämiseen.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Mika Tuuliainen
Johtava asiantuntija